

مقدمه مترجمان

دانش باستان‌شناسی از آغاز حیات خویش ناگزیر بوده است از نظریه‌ها و روش‌های پژوهشی سایر علوم از جمله علوم تجربی، انسانی، اجتماعی و هنری بهره گیرد و همواره برای طبقه‌بندی، تبیین و تحلیل داده‌های خویش از نظریه‌ها و روش‌های این حوزه‌ها وام گرفته است.

با قوام‌یافتگی ترکیبی این شاخه از دانش بشری، خلق مبانی نظری و روش‌ها برای آن گریزناپذیر شد. از آنجا که مبنا و ماهیت این شاخه از دانش غیر شرقی است، آبخور نظریه‌ها و نحله‌های فکری آن نیز متأثر از جهان‌بینی و جهان‌شناسی کشورهای پدیدآورنده این علم قرار گرفته است. از این رو نخستین گام‌ها برای تحقق مبانی و نظریه‌های آن در کشورهای صاحب این دانش آغاز شد. روشن است که همه علوم برای آن که بتوانند در پژوهش‌هایشان به نتایج درست و دارای اعتبار علمی نائل شوند، ناگزیرند از مبانی نظری و روش‌های علمی استفاده کنند تا زمینه افزایش اعتبار نتایج حاصل از پژوهش آن‌ها فراهم آید. دانش باستان‌شناسی نیز برای اثرگذاری بیشتر در جهان اندیشه و قلمروی عمل خود، نیازمند بهره‌گیری از مبانی و نظریه‌های علمی است و پژوهشگران و دانشمندان این حوزه در پی آفرینش نظریه‌ها و روش‌های تازه‌اند تا یافته‌هایشان از پایایی افزون‌تری برخوردار شود.

فقدان مبانی نظری و بی‌توجهی به رهیافت‌ها و مطالعات معرفت‌شناسانه در حوزه باستان‌شناسی کشور سبب شده‌اند تا اهمیت این رشته در میان دانش انسانی و علوم اجتماعی کمتر به چشم آید و به جایگاهی که سزاوار آن است، دست نیازد. نبود نگاه معرفت‌شناسانه موجب شده است تا متون تولیدشده در این حوزه به زبان ویژه خود دست نیابد و همچنان آبخور تولید متون آن با وام‌گیری از دیگر رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی باشد که البته این موضوع به خودی خود امر مذمومی نیست، اما آنچه بیشتر به چشم می‌آید سهم کم این دانش و اثربخشی آن در حوزه‌های نظری سایر دانش‌های انسانی است و لذا شایسته است تا زمینه و بستر برای غنی کردن بینش‌ها و روش‌های معرفت‌شناسانه تولید دانش نظری در این عرصه فراهم آید. در راستای اعتباربخشی به ماهیت علمی این شاخه از دانش بشری، عموم دانشگاه‌های

دارای رشته باستان‌شناسی چند واحد از دروس مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد را به درس مبانی و نظریه‌های باستان‌شناسی اختصاص داده‌اند. از آنجا که در کشور منابع زیادی برای استفاده دانشجویان در حوزه‌های فوق وجود ندارد، لذا این کتاب به امید پر کردن قسمتی از این خلأ و با اهداف ذیل به زبان فارسی برگردان شده است:

۱. جبران بخشی از کمبود منابع مرجع فارسی در این حوزه مهم و تأثیرگذار؛
۲. فهم‌پذیر کردن مباحث و نظریه‌های پیچیده موجود در کتاب به سبب بهره‌گیری مؤلفان از نظریه‌های رایج در دیگر رشته‌ها؛
۳. ایجاد بستر برای بومی‌سازی این قبیل نظریه‌ها در فضای دانشگاهی؛
۴. روزآمد کردن دانش پژوهشگران این حوزه؛
۵. ایجاد زمینه برای بهره‌گیری از نظریه‌های سایر حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی برای هدفمند کردن و تبیین تأثیرگذار مباحث؛
۶. تقویت مبانی اندیشگانی پژوهشگران در مواجهه با یافته‌های حاصل از کاوش‌های باستان‌شناختی و بوده‌های موزه‌ای؛
۷. تولید متون جدید در حوزه در حال رشد دانش باستان‌شناسی؛
۸. ایجاد زمینه برای آشناسازی دانشجویان با متون سایر حوزه‌های مرتبط برای بسط دانش باستان‌شناسی.

هادر یکی از پیشروان حوزه باستان‌شناسی جدید است که کوشیده است تا فضای تازه‌ای را در باستان‌شناسی جهان ایجاد کند. ویراست جدید و به‌روزشده کتاب او در ۲۰۱۲، تفسیری موثق از وضعیت کنونی نظریات باستان‌شناسی از منظر صاحب‌نظران برجسته این رشته ارائه می‌دهد. در این کتاب، خلاصه‌ای از آخرین پیشرفت‌ها در حوزه باستان‌شناسی آورده شده و با بررسی بعضی از ایده‌های تأثیرگذار، مسیر آینده این رشته به تصویر کشیده شده است.

در این کتاب، نظریه‌های مختلف باستان‌شناسی گردآوری شده‌اند. برخی از نویسندگان به اتخاذ رویکردی نزدیک به علوم طبیعی اعتقاد دارند و برخی دیگر معتقدند فرهنگ دوران‌های گذشته باید بررسی شود. برخی ارتباط فرهنگ با تغییرات اجتماعی را حداقل تصور می‌کنند، برخی بر تحولات محلی و برخی دیگر بر تحولات طولانی‌مدت تمرکز می‌کنند. درحالی‌که باستان‌شناسان معدودی به انتخاب رویکردی واحد و متمرکز اعتقاد دارند، نویسندگان این کتاب بیشتر بر ارتباطات و همپوشانی‌های دیدگاه‌های مختلف تأکید دارند. این

ویژگی‌ها باعث شده‌اند کتاب از جمله‌ترین متون حوزه باستان‌شناسی و علوم بین‌رشته‌ای به حساب آید و نقد و نظرات متعددی در ارتباط با آن به رشته تحریر درآید.

بنابراین ویراست جدید نظریه‌ها در باستان‌شناسی امروز یکی از مراجع ضروری برای دانشجویان و اندیشمندان باستان‌شناسی و حتی علوم اجتماعی به حساب می‌آید. در این کتاب، ایان هادر مجموعه فوق‌العاده‌ای از مقالات را جمع‌آوری کرده است که در کنار هم، نمایی جامع و جذاب از روندهای نظری معاصر ارائه می‌دهند. تنوع مطالب، گستردگی، عمق و سرزندگی علمی، این کتاب را به منبعی بی‌مانند در حوزه نظریه‌ها تبدیل کرده است. کتاب فقط بازگویی تفکرات مدرن نیست، بلکه اهمیت باستان‌شناسی را به عنوان شاخه‌ای از علوم انسانی به تصویر می‌کشد.

گسترده‌گی موضوعی و بین‌رشته‌ای بودن مطالب کتاب برگردان آن را صدچندان دشوار کرده بود، با این همه کوشیده‌ایم تا با بهره‌گیری از فرهنگ‌های مختلف علوم انسانی، ترجمه‌ای روان ارائه دهیم. اطمینان داریم با همه تلاش و وسواس و دقتی که انجام شده است، برگردان کتاب عاری از اشکال نیست. در ضمن نکته شایان ذکر آن است که نمایه ترجمه حاضر منطبق با نمایه کتاب اصلی نیست. خرسند خواهیم شد اگر خوانندگان گرامی نکات و اصلاحات راهگشای خویش را در اختیار مترجمان قرار دهند تا در چاپ‌های بعدی از آن‌ها بهره بگیریم.

در پایان، سزاوار است از همکاری‌های ارزشمند جناب آقای دکتر مهدی احمدی، دکتر محمدرضا سعیدی، دکتر مجتبی مرادی نوروژی، دکتر بلمکی، سرکار خانم کشوری و سرکار خانم شجاعی نهایت سپاس و امتنان را اعلام داریم.

افسانه محمدی شاهرخ آبادی

نورالله مرادی نوروژی

درباره ویراستار کتاب

ایان هادر متولد ۲۳ نوامبر ۱۹۴۸ در انگلستان است. هادر اکنون یکی از برجسته‌ترین نظریه پردازان جهان باستان‌شناسی شناخته می‌شود.

۱۹۶۸-۱۹۷۱: مدرک کارشناسی خود را در رشته باستان‌شناسی پیش از تاریخ در انستیتو باستان‌شناسی دانشگاه لندن گرفته است.

۱۹۷۱-۱۹۷۷: موفق شد با پژوهش و تحلیل فضا در باستان‌شناسی، مدرک دکترای خود را دریافت کند.

از ۱۹۹۳ مشغول کاوش در سایت چاتال هویوک در ترکیه است.

از ۱۹۹۹ استاد انسان‌شناسی در گروه باستان‌شناسی استنفورد و همچنین یکی از مدیران مرکز باستان‌شناسی (تا ۲۰۰۹) است.

او جوایز بسیاری دریافت کرده است، از جمله:

۲۰۱۵: جایزه تحقیقات انجمن باستان‌شناسی شانگهای

۲۰۱۷: جایزه بین‌المللی بنیاد فیسن، پاریس

۲۰۱۷: جایزه نوآوری در تحقیقات دانشگاهی، دانشگاه کنت

وی مؤلف ۱۱ کتاب است که جدیدترین آن‌ها *Studies in Human-Thing Entanglement* [مطالعاتی در زمینه پیچیدگی‌های ارتباط انسان - اشیاء] است که به صورت آنلاین در سایت‌های Academia.edu، researchgate و ianhodder.com در دسترس است.

او همچنین ویراستار ۱۶ کتاب نیز هست که کتاب حاضر، نظریه‌ها در باستان‌شناسی / امروز، یکی از آن‌هاست. این کتاب اولین بار در ۲۰۰۱ به چاپ رسید و ویرایش جدید آن در ۲۰۱۲ توسط انتشارات پولایتی عرضه شد.